

Tankar kring Kosovo, Kaukasien, crnogor

Joakim Lilljegen

I fjol förklarade tre nya stater i Europa sig självständiga: Abchazien, Kosovo och Sydossetien. Utropandena skedde ensidigt och har inte godkänts av vare sig regeringen i Belgrad eller den i Tbilisi. Som bibliotekariestudent har jag funderat på vilka konsekvenser detta kan få för mitt yrke – det måste ju försvåra bokklassificeringen när man inte är överens om vilket land en bok egentligen handlar om.

För att få svar på mina frågor bläddrade jag runt lite i Klassifikationssystem för svenska bibliotek, det så kallade SAB-systemet. I den åttonde och senaste upplagan hittar man Kosovo vid

koden Nnbz Kosovo. Abchazien och Sydossetien saknar egna uppslagsord, men då koden för Georgien är Noacc kan man med analogi skriva Noaccz Abchazien och Noaccz Sydossetien som särskilda provinser inom Georgien.

För att kunna spå lite i vad som komma skall kollade jag närmare på tidigare upplagor av SAB. I Kaukasien och på Balkan har det bara under de två senaste årtiondena uppstått ett dussintal nya stater, så hur man har hanterat det kan ge en fingervisning om vad man kommer att göra med Abchazien, Kosovo och Sydossetien. Koden för Jugoslavien har varit och förblir Nnb. Dessutom

finns uppdelningen Nnba--Nnbf för i tur och ordning Serbien, Kroatien, Slovenien, Bosnien-Hercegovina, Montenegro och Makedonien. Dessa koder fanns dock redan i den sjätte upplagan av SAB-systemet från 1984, då alla dessa nu självständiga stater var republiker inom federationen Jugoslavien. Lite inkonsekvent är det dock att Kosovo står under Nnbz och inte Nnbaz, alltså som ett särskilt område i Jugoslavien och inte i Serbien.

Inte heller koden Noacc för Georgien är något nypåfund, då det sedan gammalt har funnits koder för var och en av de 15 forna sovjetrepublikerna,

etnisk och klassifikation

precis som det finns koder för var och en av USA:s 50 delstater. Anders Noaksson på BTJ förklarar att SAB försöker ha som tumregel att utgå ifrån de stater som erkänns av FN. Eftersom varken Abchazien, Kosovo eller Sydossetien blivit det kommer de även i fortsättningen sorteras som särskilda områden inom respektive stat som är FN-medlem. Förutom att lösa ett praktiskt problem – en plats kan gärna inte befinna sig på mer än ett ställe – intar SAB här en internationell och neutral ställning. I och med att man utgår från FN när det gäller stater kommer Kosovo inte att särbehandlas för att den svenska regeringen erkänt dess

självständighet, till skillnad från de kaukasiska utbrytarrepublikernas. När det gäller länder är klassificeringen alltså relativt lätt, men när man kommer till språk kan det däremot bli svårare.

Ossetiska, som är ett iranskt språk och talas både i Sydossetien och i den ryska delrepubliken Nordossetien, har koden Fqcf, medan abchaziska, ett nordvästkaukasiskt språk, skrivs Fxh. Den nya staten Kosovo har två officiella språk. Albanska är det ena av dem och förkortas Frf. Så långt är allting lugnt, men när man kommer till det andra officiella språket i Kosovo, serbiskan, står man inför större svårigheter. Idag finns i och

för sig koden Fmfs för serbiska, men den är, tillsammans med Fmft för kroatiska och Fmfu för bosniska, en nyhet för den åttonde upplagan. I den föregående från 1997 fanns endast koden Fmf för serbokroatiska.

Det var nog klokt av SAB att under 1990-talet förhålla sig avvaktande till de nyutropade staterna och språken. Strider pågick fortfarande och man kunde inte veta hur det hela skulle sluta. Idag är situationen en annan och uppdelningen av det som tidigare kallades serbokroatiska verkar vara rätt så cementerad. Många myndigheter och kommuner som har information på språket

löser namnproblemet med att skriva samman de tre varianterna, gärna i bokstavsordning, bosanski/hrvatski/srpski. Andra har velat introducera "centralsydslaviska" som en neutral term. Många språk- och litteraturvetare använder dock fortsatt benämningen "serbokroatiska", då det snarare är nationalistisk politik än lingvistiska olikheter som ligger till grund för åtskillnaden.

Det senaste tillskottet till den här röran är montenegrinskan som sedan införjohöstas är ett av de officiella språken i Montenegro (tillsammans med albanska, bosniska, kroatiska och serbiska). En kommitté arbetar just nu med att bestämma ortografin, lägga till och sälla i ordförrådet samt att hitta på ett par nya bokstäver. Följaktligen borde man börja sätta in ett crnogorski ("montenegrinska" på montenegrinska) i upprädningsen bosanski/hrvatski/srpski, något som vissa har varit förutseende med och redan börjat göra. I en eventuell nionde upplaga av Klassifikationssystem för svenska bibliotek borde även montenegrinskan ges en egen kod, förslagsvis Fmfv, då det lingvistiskt inte är konstigare att tala om den än att tala om exempelvis bosniska och då det nu faktiskt finns en stat som de jure har montenegrinskan som officiellt språk.

Intressant att notera är att i den tjuogoandra och senaste upplagan av Deweys decimalklassifikation (DDC), det system som inom några år kommer att införas på svenska bibliotek, användes enbart en kod för dessa tre-fyra språk: 491.82 står för serbokroatiska. Detta tolkar jag som att DDC tog mer hänsyn till lingvistik än till politik i sin språkklassificering. Dock har man i en uppdatering från 2004 lagt till koderna 491.83 och 491.839 för kroatiska respektive bosniska. Någon kod för montenegrinska har ännu inte tillkommit, men kanske kommer man att måsta ompröva detta, särskilt om Montenegro i framtiden blir EU-medlem och montenegrinskan blir officiellt EU-språk tillsammans med de tre andra serbokroatiska språken.

Men när allt kommer omkring är kanske detta inte något stort problem, vare sig man använder SAB eller DDC. De flesta bibliotek översvämmas inte av böcker om vissa områden i Kaukasus eller på Balkan

som måste klassificeras och sorteras in i minsta detalj för att få någon ordning på det hela. På Göteborgs stadsbibliotek till exempel anses det inte behövas någon precisare indelning av böckerna om västra Balkan än Knb, Knb.059 och Nnb, alltså historia före respektive efter 1991 samt geografi. Böckerna om Kaukasien delar hyllrad med böcker om Mellanöstern under benämning än Koa Noa, Främre Asiens historia och geografi.

Klassifikationen av språk och dialekter är och förblir dock långt mer problematisk och infekterad. Ibland är det omöjligt att hitta en definition som alla är nöjda med. Från att ha haft ett språk under Fmf har vi för tillfället tre, trots att vi kanske borde ha fyra. Något som man alltid bör ha i bakhuvudet är de ofta citerade orden från den jiddischtalande lingvisten Max Weinreich: "A schprach iz a dijalekt mit an armej un a flot."

Källförteckning

- * Andersson, L-G. Språktypologi och språksläktskap. 2001, Liber.
- * Dewey Decimal Classification, 22 uppl. 2003, OCLC.
- * Hansson, R. Lindgren, C. G., Ljung, H. och Lundén, T. Språk och skrift i Europa, 1 uppl. 2004, SNS Förlag.
- * Hansson, R. Lindgren, C. G., Ljung, H. och Lundén, T. Språk och skrift i Europa, 2 uppl. 2006, SNS Förlag.
- * Hägg, G. Världens litteraturhistoria. Wahlström & Widstrand, 2004.
- * Klassifikationssystem för svenska bibliotek. 6 uppl. 1984, BTJ Förlag.
- * Klassifikationssystem för svenska bibliotek. 7 uppl. 1997, BTJ Förlag.
- * Klassifikationssystem för svenska bibliotek. 8 uppl. 2006, BTJ Förlag.
- * E-brev från Noaksson, A., ordförande för Svensk biblioteksförnings kommitté för Klassifikationssystem för svenska bibliotek (090123).
- * Wikander, O. Ett träd med vida grenar: De indoeuropeiska språkens historia. Prisma, 2008.
- * Wikipedia: Montenegrinska, <http://sv.wikipedia.org/wiki/Montenegrinska> (090126).

Joakim är studerande på Bibliotekshögskolan i Borås

Sydosteuropa och Anatolien enligt SAB. Territorier som Kurdistan, Nagorno-Karabach, Transdnestrien och Vojvodina skrivs, liksom Abchazien, Kosovo och Sydossetien, med koden för respektive FN-stat plus tillägget z för särskilda områden.